

Näkymättömät-ohjelma ratkoo sosiaalisen hyvinvoinnin ja osallisuuden haasteita

NÄKYMÄTTÖMÄT

Diakonissalaitos

Yksinäisyys ja osattomuus aiheuttavat yhteiskunnallisia ongelmia, joita Näkymättömät-ohjelma ja sen 15 hanketta pyrkivät osaltaan ratkomaan.

Näkymättömät-ohjelma liittyy yksilön kokemuksen yhteiskunnalliseen vakauteen, luottamukseen ja hyvinvointipolitiikkaan. Ohjelman ensimmäisen vuoden työ osoittaa, että järjestöjen työllä on yhteiskunnassa suuri merkitys sosiaalisen hyvinvoinnin vahvistajana.

Järjestöjen toiminta tarjoaa osallistujille myös laajempia osallistumismahdollisuuksia yhteiskunnassa. Esimerkiksi avunsaaminen ja ongelmien ratkaisu omassa elämässä auttaa myös antamaan apua muille.

Ohjelma sisältää 15 keskenään erilaista hanketta erilaisine näkökulmineen ja kohderyhmineen. Tavoitteena on kartoittaa ja tuoda esiin osallistujien omia ajatuksia omista tilanteistaan ja tarpeistaan. Näkymättömät-ohjelma keskittyy löytämään ja tuottamaan tietoa, jota ei ole vielä riittävästi tai lainkaan.

Hankkeiden tehtävänä ei ole ensisijaisesti ohjata ihmisiä palvelujärjestelmien pariin. Järjestöstä apua saava ei myöskään välttämättä koskaan joudu hakeutumaan sote-palvelujen pariin yksinäisyyden tai sosiaalisen eristytymisen takia. Teemme havaintoja ja puutemme haasteisiin, jotka nousevat osallistujien omista arkiympäristöistä.

Hankkeissa on tehty ensimmäisen vuoden aikana monipuolisia huomioita muun muassa siitä, millainen merkitys sosiaalisilla kontakteilla ja kohtaamispaikoilla on osallistujien hyvinvoinnille. Näiltä sivuilta löydät hankkeiden työntekijöiden ja osallistujien havaintoja ensimmäiseltä vuodelta (2024).

Laajemman tilannekuvan pääset lukemaan raportista:

Nähty ei ole näkymätön

[Näkymättömät-ohjelman tilannekuva 2024](#)

Iltaolkkarin Alias-pelin äärellä pelaavat (edessä vasemmalta) Anna Ryyänen ja Lauri Noroila. Taustalla vasemmalta Iltaolkkarin kesätiimiläiset Anna Suominen ja Pavel Podleski.

Havaintoja ihmisten arjesta

Syrjäseutujen haasteet ovat nykypäivää isossa osassa Suomea

Syrjäseutujen realiteetit ravistelevat useita hankkeita. Suomen maantieteelliset, alueelliset ja kulttuurilliset erot ovat toisinaan suuria. Yksinäisyys syrjäseuduilla on erilaista kaupunkeihin verrattuna.

”Tärkein hankkeemme tekemä huomio on, että kaukana kylä- ja kaupunkikeskustoista asuvien miesten syrjäytymisvaaraan vaikuttavat oman elämäntilanteen lisäksi pitkät etäisyydet sekä puutteet paikallisissa palveluverkoissa ja sosiaalisissa osallistumismahdollisuuksissa”, toteaa **Johanna Saarivaara** Kainuu yhdessä läpi elämään (KYLE) -hankkeesta.

Hankkeen mukaan yksinäisyyden ja siihen liittyvien ilmiöiden ehkäisemiseksi yhteiskunnan tulisi olla ruokkimatta päätöksillään ja muutoksillaan sosiaalista eriarvoisuutta. Julkisten kulkuyhteyksien mahdollistaminen laajemmin ja edullisemmin lisää yhdenvertaisuutta.

”On eri asia asua kymmenen kilometrin päässä Helsingin keskustasta, kuin kymmenen kilometrin päässä Hyrynsalmen keskustasta”, Johanna Saarivaara kiteyttää.

Pohjois-Savon sosiaaliturvayhdistys ry:n IKI-hankkeen osallistujilla yksinäisyyden vähentäminen ja mielekkään tekemisen mahdollistaminen ovat olleet suurimpia yksittäisiä toiveita. Hankkeen havaintojen mukaan yksinäisyyttä kuvataan tyypillisesti sanomalla:

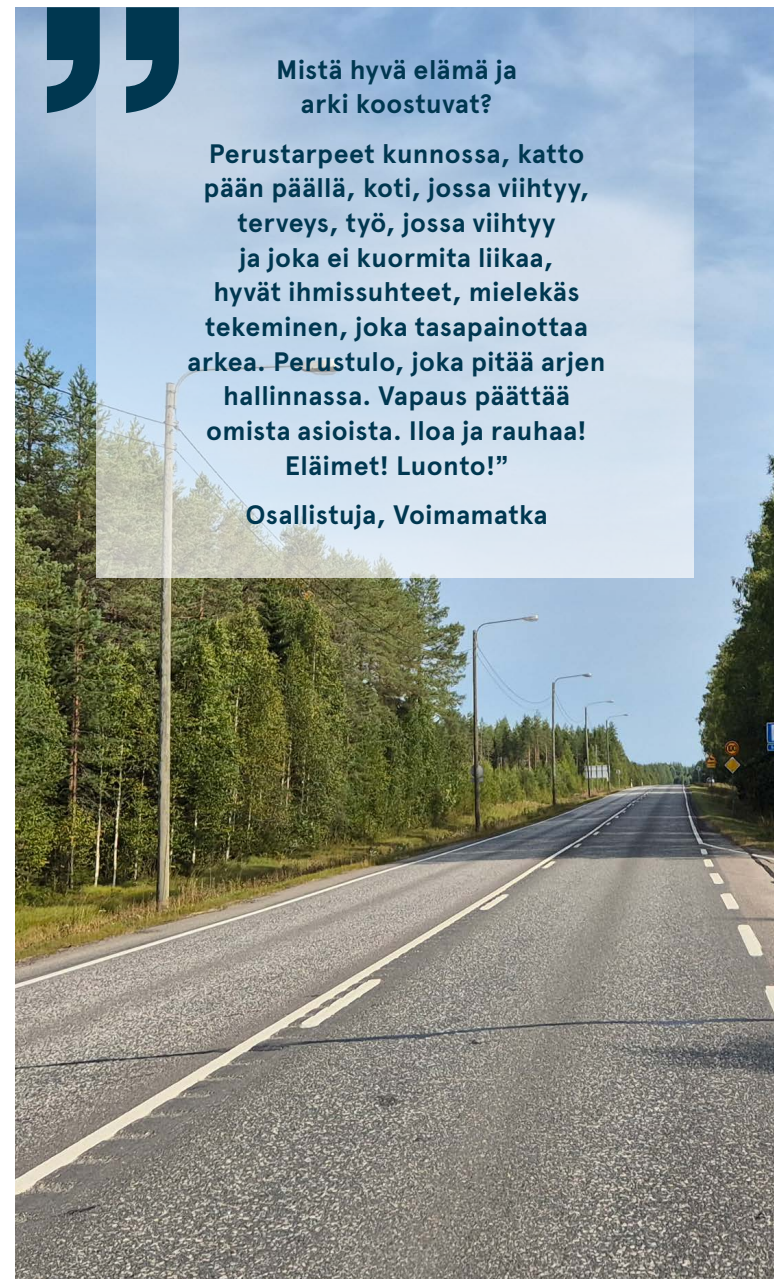
”Kun ei ole mittään.”

Hämeen Setlementin Hämeen hiljaiset miehet -hankkeessa keskustelukumppanin ja aktiivisen toiminnan puute näkyvät osalla voimakkaasti. Osalle hankkeen työntekijät ja muut osallistujat ovat ainoa sosiaalinen kontakti viikossa kaupan asiakaspalvelua lukuun ottamatta. Ryhmiä odotetaan ja niiden säännöllisyys ja jatkuvuus koetaan tärkeiksi.

Karttulassa, Tervossa ja Kuopiossa toimivan Olemme olemassa -hankkeen osallistujat kertovat haasteista tuloihin, varattomuuteen, ulosottoihin, lasten huoltajuuskiistoihin terveysongelmiin ja parisuhteisiin liittyen. Hankkeen tarjoamat mahdollisuudet yhteisiin liikuntaryhmiin ovat auttaneet osallistujia lähtemään liikkeelle yhdessä muiden kanssa.

”Lähipalvelut ovat vähentyneet maaseutu- ja haja-asutusalueilla. Tarvetta olisi erilaisille palveluille, mutta ei ole riittävästi resursseja. Kaupungistuminen ei ole kaikille ihmisille hyväksi, eikä se tue maaseutualueilla asuvien osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia”, pohtii Olemme olemassa -hankkeen **Jonna Laitinen**.

Syrjäseudut ja maantieteelliset etäisyydet tulevat tutuiksi Näkymättömät-ohjelman työssä. Kuva on Viitostien varrelta Matkalan kohdalta Kainuusta.

Mistä hyvä elämä ja arki koostuvat?

Perustarpeet kunnossa, katto päällä, koti, jossa viihtyy, terveys, työ, jossa viihtyy ja joka ei kuormita liikaa, hyvät ihmissuhteet, mielekäs tekeminen, joka tasapainottaa arkea. Perustulo, joka pitää arjen hallinnassa. Vapaus päättää omista asioista. Iloa ja rauhaa! Eläimet! Luonto!”

Osallistuja, Voimamatka

Yksinäisyys itkettää

Iltaolkkari yksin asuville -hankkeessa on havaittu tarve kaikille avoimille, turvallisille ja ilta-aikaan auki oleville kohtaamispaikoille. Palveluja olisi hankkeen havaintojen mukaan tarpeen tuottaa yhden luukun periaatteella ja siten, että saatavilla olisi rinnalla kulkija, joka ymmärtää asiakkaan kokonaistilannetta. Osallistujat toivovat voivansa osallistua toimintaan ilman kategorisoitumista johonkin tiettyyn ongelmaan, ilmiöön tai ihmisryhmään. Yksi osallistuja kertoi ohjaajalle kokevansa erityisesti viikonloppuisin niin kovaa yksinäisyyttä, että haluaisi itkeä.

Verkkoon kadonneet -hankkeen Ville Manninen (edessä) keskustelelee hankkeen harjoittelijoiden kanssa. Taustalla vasemmalta Selja Tanskanen, Rico Salonen ja Lauri Korpela.

”Yhteisöön kuulumisen merkitys ihmisen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille pitäisi tunnistaa ja tunnustaa paremmin. Tarvitsemme turvallisia tiloja, joissa jokaisen on mahdollista liittyä muiden joukkoon ja tulla nähdyksi ja kuulluksi omana itsenään”, sanoo **Essi Leikas** Iltaolkkari yksinasuville -hankkeesta.

Ruoka-avun asiakkaille ja vapaaehtoisille suunnatussa Näkyväksi – askeleita osallisuuteen -hankkeessa yksinäisyys näkyy myös. Hankkeen osallistujat kuvailevat elämäntilanteitaan usein haasteiden kautta ja haluavat avata taloudelliseen ahdinkoon johtaneita syitä.

Yksinäisyyttä on erilaista. Se voi olla akuuttia, kivuliasta tai pitkäkestoista yksinäisyyttä, jota on oppinut

sietämään. Taustalla voi olla menetyksiä, sairauksia, välirikkoja tai muita yksinäisyyteen johtaneita syitä. Yksinäisyyden kroonistumisesta voi puhua, kun ei pidä yhteyttä kehenkään, mutta ei ole haluakaan siihen. Yksinäisyys ei ole enää tabu, vaan osa ihmisen elämää.

”Ruoka-apu ei ole vain ravinnon tarjoamista, vaan se on mahdollisuus kohdata toinen ihminen, nähdä ja kuulla hänen tarinansa. Osallisuus ja yhteisöllisyys ovat avaimia, jotka avaavat ovet inhimilliseen yhteyteen ja tukevat jokaisen arvokkuutta”, kiteyttävät Näkyväksi – askeleita osallisuuteen -hankkeen **Hanna-Mari Pusaa** ja **Kati Huotari**.

Voimamatka-oppaat Jenni Helin edessä ja Tiina Miettinen taustalla järjestävät voimamatkoja Jyväskylässä.

Mitä toivot tai odotat hankkeen toiminnalta?

Hyvää meininkiä verkossa istumiseen keskustelujen lomassa kuten tähänkin asti, koska tämä toiminta tuntuu olevan henkireikäni yksinäisyyden kartoittamiseksi yksin tietokoneella istumisen sijaan. Odotan toiminnalta mielenkiintoisia ihmiskontakteja ja palavia keskusteluita eri alojen ihmisten kanssa, jotka tulevaisuudessa tulevat vierailemaan keskustelukanavilla. Toivon syvästi, että tästä toiminnasta saa moni muikin tulevaisuudessa irti!”

Osallistuja, Verkkoon kadonneet

Sosiaalisen vetäytymisen ongelmat ovat arkea

Internetiin, verkkoyhteisöihin ja sosiaaliseen vetäytymiseen keskittyneissä Näkymättömät-ohjelman hankkeissa on havaittu, että tarve keskustelulle ja yksinäisyyden kokemusten jakamiselle on suuri. Näkymättömyyden ilmiöiden ja kokemusten taustalla on hyvin erilaisia elämäntilanteita ja -polkuja. Kuka tahansa voi joutua näkymättömiin.

”Sosiaalinen vetäytyminen ja syvä yksinäisyys voivat koskettaa ihmisiä ikään tai taustaan katsomatta. Rankat elämäkokemukset, mielenterveyden haasteet, työttömyys sekä kiusaaminen ja ulkopuolelle jääminen ovat esimerkkejä sosiaalisen vetäytymisen monista syistä”, kuvailevat VOIMA-hankkeen **Heidi Korvela** ja **Riina Tikkanen**.

Hankkeen kohtaamispaikat ovat osoittaneet, kuinka iso merkitys nähdä ja kohdatuksi tulemisella on.

”On tärkeää, että yhteiskunnassa laajemminkin vastataan tähän perustarpeeseen yhteisöllisyyttä rakentamalla ja yksinäisyyttä ehkäisemällä”, Korvela ja Tikkanen kiteyttävät.

Mitä toivot tai odotat hankkeen toiminnalta?

Tuntea itseni hyödylliseksi jakamalla tietoa ja ideoita. Pitää mielen raollaan avoimena resursseille ja seuralle, jota projektin aikana saattaa löytyä.”

Osallistuja, Verkkoon kadonneet

Incel-ilmion ympärillä on paljon häpeää

Incel-ilmioon liittyy stigmaa, joka voi hankaloittaa avun hakemista. Jos apua ei saa rakentavalla tavalla toimivista yhteisöistä, voi sitä lähteä hakemaan verkkoyhteisöistä, jotka pahimmillaan tarjoavat entistä lohduttomampaa kuvaa elämästä, mahdollisuuksista ja eri sukupuolista. Vertaistuen lisäämisen on huomattu madaltavan kynnyksiä hakeutua avun piiriin ja kannustavan esimerkiksi miehiä tukemaan toisiaan.

”Monet miehet eivät ole aiemmin päässeet puhumaan ulkopuolisuudestaan ja etenkin parisuhteen puutteen aiheuttamasta ahdistuksesta. Miehet ovat usein hyvin armottomia itseään kohtaan, kokevat häpeää ja syyllistävät itseään haastavasta tilanteestaan”, kuvailee Ulkokehän Miehet -hankkeen **Ismo Pitkänen**.

Mistä hyvä elämä ja arki koostuvat?

Turvallisuudesta. Enkä nyt tarkoita sitä jonninjoutavaa hössötystä, että menit minne vaan, niin joka paikka on täynnä vaaroja ja uhkia. Vaan sitä, että meillä on henkisesti hyvä olo siitä, että meillä on huominen, jolle rakentaa.”

**Osallistuja,
Näkyväksi - askeleita osallisuuteen**

Incel on lyhenne englanninkielisistä sanoista ”involuntary celibate” (vastentahtoinen selibaatti). Incel-yhteisö on netissä syntynyt alakulttuuri. Nuorista miehistä pääasiallisesti koostuvissa verkkoyhteisöissä käsitellään seurustelu- ja seksisuhteiden puutetta. Keskusteluissa käsiteltävänä ovat usein esimerkiksi turhautumisen ja ulkopuolisuuden kokemukset, ja miesten koettu asema parisuhdemarkkinoilla sekä yhteiskunnassa laajemmin. Terminä incel on monitulkintainen eikä edes incel-yhteisöissä ole yksimielisyyttä siitä, ketkä voidaan määritellä ilmiöön kuuluviksi.

Yksinäisyydellä on usein pitkät juuret lapsuudesta tai nuoruudesta alkaen. Osalla voi olla haasteita sanoittaa tunteitaan ja ajatuksiaan.

”Yksinäisyys ja ulkopuolisuus eivät katso ikää, terveydentilaa tai sosioekonomista statusta. Miesten kokemuksia yhdistää usein tilanteen haastavuus ja syvä tarve päästä purkamaan pahaa oloa”, kertoo Ulkokehän Miehet -hankkeen **Juho Hietarinta**.

Myötätuntoa riittääkin usein muille, vaikkei itselle. Myös luottamus yhteiskunnan tukeen ja palveluihin on usein mennyt.

Hikikomori koskee kaikkia sukupuolia ja ikäryhmiä

Sosiaalinen vetäytyminen on maailmanlaajuisesti kasvava ilmiö. Näkymättömät-ohjelman aiheeseen paneutuneessa Verkkoon kadonneet -hankkeessa arvellaan Suomen seuraavan kansainvälistä trendiä.

Sosiaalinen vetäytyminen koskee kaikkia ikäryhmiä ja sukupuolia. Suomenkielisessä tutkimuksessa ei juuri näy nais- ja muunsukupuolisia sosiaalisesti vetäytyneitä, mutta esimerkiksi Verkkoon kadonneet -hankkeen osallistujista noin 40 prosenttia on naisia ja muunsukupuolisia. Sosiaalisesti vetäytynyt niin sanottu komeroitunut henkilö ei myöskään automaattisesti ole diginatiivi tai vietä paljon aikaa verkossa.

”Hankkeen saama huomio on yllättänyt. On tärkeää, että komeroituneet tulevat huomioiduiksi, ja on ollut hienoa huomata, että aihe on kiinnostanut niin monia. Komeroituneisiin kohdistuu monenlaisia vääriä ennakkoluuloja, joten heidän kuulemisensa on ensimmäinen askel ymmärryksen lisäämiseksi”, avaa Verkkoon kadonneet -hankkeen **Ville Manninen**.

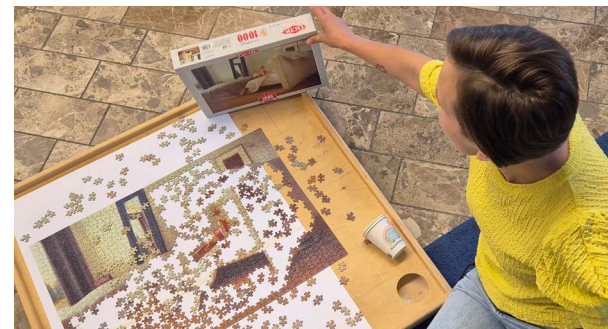
Hikikomori on japanilainen termi, jolla viitataan sosiaalisesta elämästä täysin vetäytyviin henkilöihin ja tähän vetäytymisilmiöön. Ilmiöstä käytetään myös termiä **komeroituminen**.

Yksinhuoltajuutta ja vanhemmuutta tulisi käsitellä monimuotoisemmin

Yhteiskunnalliset normit ja tabut vanhemmuuteen ja perheisiin liittyen haastavat osaa Näkymättömät-ohjelman hankkeista. Yhteiskunta ei aina tunnista monilapsisten suurperheiden tai yhden vanhemman perheiden tarpeita. Pääkaupunkiseudulla toimivassa maahanmuuttaneille suunnatussa Hyvinvoivat yksinhuoltajat -hankkeessa osallistujat kertovat haasteista ja tuen tarpeesta arjessa erityisesti viranomaisten ja palvelujärjestelmien kanssa asioimiseen. Osallistujat toivovat apua esimerkiksi taloudellisen tuen hakemiseen, lasten huoltajuuteen ja eroon liittyviin kysymyksiin ja oman hyvinvoinnin edistämiseen. Hankkeessa on ollut vaikea tavoittaa isä. Kulttuurierojen takia isät voivat kokea epä mukavuutta asioida naispuolisten työntekijöiden kanssa, pelätä leimautumista tai kaivata miespuolisia roolimalleja.

”Monikulttuurisuuden ja maahanmuuton lisäksi elämään vaikuttaa yksinhuoltajuus. Vastuu lasten ja perheen arjesta kuormittaa. Samanaikaisesti yhteiskunnan rasittiset rakenteet, syrjintä ja ulossulkeminen vaikuttavat osallistujiemme tilanteisiin heikentävällä ja vaikeuttavalla tavalla”, toteaa Hyvinvoivat yksinhuoltajat -hankkeen **Faiso Hashi**.

Pienperheyhdistyksen Erityisen yksin vanhempana -hanke keskittyy erityisen suurta yksinäisyyttä kriisin seurauksena kokeneiden yhden vanhemman perheiden aikuisten tukemiseen. Hanke tarjoaa ammatillisesti ohjattua ryhmätoimintaa ja yksilötukea kasvotusten ja verkossa. Se tekee etsivää työtä ja kehittää uusia työmuotoja yhden vanhemman perheille.

Iltaolkkari yksinasuville -hankkeen Essi Leikas tekee palapeliä osallistujan kanssa.

Folkhälsanin ruotsinkielinen Skilda vägar vidare (Erilliset tiet eteenpäin) -hanke keskittyy erityisesti eronneisiin isiin ja miehiin. Hankkeen osallistujat kaipaavat matalan kynnyksen toimintaa, joka vahvistaa itsetuntoa ja itseluottamusta vanhempana. Hankkeessa painotetaan, että on tärkeää puhua enemmän isistä ja lakata käsittelemästä heitä niin sanotusti toissijaisina vanhempina. Hankkeen mukaan vuorovaikutuksen ja luottamuksen rakentaminen on edellytys sille, että asioihin ja ongelmiin pääsee pureutumaan laajemmin. Luottamuksen rakentaminen vie aikaa.

Hyvinvoivat yksinhuoltajat -hankkeen Faiso Hashi ja Emilia Järvenpää työskentelevät pääkaupunkiseudulla.

Pitkäaikaistyöttömyyteen ja työttömänä eläköitymiseen liittyy paljon haasteita

Lähivuosina eläköityville ja pitkäaikaistyöttömille suunnatun Voimamatka-hankkeen osallistajat toivovat mahdollisuuksia tutustua muihin samassa elämäntilanteessa oleviin, saada vertaistukea ja jakaa ajatuksia esimerkiksi häpeään ja arjessa jaksamiseen liittyen.

”Merkityksellisyden kokemus on jokaisen ihmisen hyvinvoinnin kannalta tärkeää. Pitkäaikaistyöttömyys voi heikentää omanarvontuntoa ja luoda häpeän tunteita”, toteaa Voimamatka-hankkeen **Tiina Miettinen**.

Osallistajat toivovat pääsevänsä irti työttömyyden aiheuttamista ulkopuolisuuden ja arvottomuuden tunteista.

”Suljettu pienryhmätoiminta luontomenetelmiä käyttäen mahdollisti osallistujille sisäisiä liikkahduksia, mikä johti ryhmissä avoimiin tunteiden jakamisiin sekä oivalluksiin osallistujien omista elämistä, kuten merkityksellisyden ja osallisuuden tunteen sekä ilon ja voimavarojen kasvuun arkielämässä. Terveystieteiden ja sosiaalipedagogisen hevosuuden mahdollistivat nämä tulokset”, kiteyttää Tiina Miettinen.

Eläkkeensaajien Keskusliitto EKL ry:n Kokemusvoimalla näkyväksi -hankkeessa osallistujilla on toiveita tavata samassa elämäntilanteessa keskenään olevia ja tulla nähdyksi osana yhteis-kuntaa. Eläkkeelle jäämässä olevat osallistajat toivovat tietoa hyvinvoinnista, harrastuksista, eläkeläisten palveluista ja hyvinvoinnista. Osallistujia huolestuttaa tulevaisuus ja etenkin eläkkeensaajan asumistukeen suunnitellut muutokset. Myös julkisen terveydenhuollon toimivuus huolestuttaa.

Ruoka-avun asiakkaasta työntekijäksi siirtynyt Sami Boijer kutsuu itseään vihannesmieheksi jakaessaan ruoka-apua.

Mitä toivot tai odotat hankkeen toiminnalta?

Ruokakassijako ei paljon taloudellisesti auta, mutta on mukava sosiaalinen tapahtuma. Vähävaraisena sosiaaliset tapahtumat ovat aika vähissä.”

**Osallistuja,
Näkyväksi - askeleita osallisuuteen**

Päihteet, suru ja häpeä ovat haastava yhtälö

Päihteiden ongelmakäyttöön liittyvät haasteet ja tarpeet nousevat esiin useissa ohjelman hankkeissa. SiSu-Sirkkulanpuiston surutyö -hankkeessa tehtyjen havaintojen mukaan päihteiden käyttöön ja päihdekuolemiin liittyy paljon stigmaa ja häpeää. Päihdesensitiivinen suru eli kyky kohdata päihdekuolema kunnioittavasti on edelleen yleisesti vierasta. Positiivisena kehityssuuntana voisi kuitenkin pitää sitä, että surua on alettu käsitellä ja lähestyä eri näkökulmista. Esimerkiksi koulutuksia järjestetään yhä enemmän.

Jone Peckarin vierailee SiSu- SiSu-Sirkkulanpuiston surutyö -hankkeen lohturyhmässä soittamassa musiikkia, kun osallistajat maalaavat. Kuvassa Peckarinin lisäksi ovat hankkeen työntekijät, vasemmalta Anne-Mari Korkiakoski ja Maija Lukin.

Toimivat ratkaisut ovat monistettavissa

Ohjelman ja hankkeiden työ on ensimmäisen vuoden jälkeen vielä monilta osin alussa. Vaikka useita toimivia ratkaisuja on jo löydetty, hankkeet jatkavat yhteiskunnassamme eniten syrjään jäävien tavoittamista. Hankkeissa työskennellään kokeilevalla työtoteella ja kehitetään jatkuvasti uusia, innovatiivisia tapoja etsivään työhön. Yhteistyökumppaneiksi kutsutaan myös muita kuin sote-alan toimijoita.

Työntekijät kohtaavat työssään tälläkin hetkellä yhä laajempia joukkoja, joiden kokemukset joko vahvistavat tai laajentavat jo tehtyjä havaintoja. Työssä kertyy oppia myös siitä, mitä kannattaa jatkaa, muuttaa ja lopettaa. Kohtaavassa työssä tehtyjen havaintojen ja kokemustiedon rinnalle kertyy systemaattisemmin ja tutkimuksellisella otteella tuotettua tietoa. Myös toiminnan vaikutuksista kertyy lisää tietoa.

Yhteiset teemat yhdistävät

Vaikka ohjelman hankkeet ovat keskenään erilaisia, toistuvat yhteiset teemat yksinäisyydestä häpeään ja yhteiskunnallisiin haasteisiin. Yksinäisyys ei katso yhteiskuntaluokkaa tai varallisuutta, ja sitä on mahdoton arvioida päällepäin. Osallistujien elämäntilanteet ja ongelmat ovat harvoin itse valittuja. Harva valitsee omaehtoisesti esimerkiksi työttömyyden, köyhyyden, yksinäisyyden, elämänkriisin tai läheisen ihmisen puutteen. Ongelmat ilmenevät usein tilanteissa, joissa omat toiveet eivät ole tavalla tai toisella täyttyneet.

Kokemuksiin liittyy häpeää, joka hankaloittaa asioista puhumista. Puhumattomuus taas lisää helposti ajatusta siitä, että ongelmat koskettaisivat vain omaa elämää, vaikka näin ei ole. Häpeän kanssa käsi kädessä kulkevat usein stigmat eli häpeäleimat, jotka vaikeuttavat asioiden käsittelyä entisestään. Häpeä ja puhumattomuus voivat ruokkia siis vielä syvempää yksinäisyyttä, joka olisi kuitenkin korjattavissa. Keskustelu ja asioiden ääneen sanominen on auttanut purkamaan häpeää ja häpeäleimaa.

Mikä muutos yhteiskunnassa tekisi elämästä ja arjesta parempaa?

Mieleeni juolahti sellainen ääripää, että koko byrokraattisuus rakennettaisiin uudestaan eikä se olisi niin monimutkainen prosessi. Tällä hetkellä on paljon ihmisiä, jotka jäävät vaille tiettyjä palveluja ja tukia, koska eivät yksinkertaisesti tiedä niiden olemassaolosta. Tiedottamista näistä asioista pitäisi parantaa vähintäänkin huomattavasti yhteiskunnan puolelta!”

**Osallistuja,
Verkkoon kadonneet**

Mikä muutos yhteiskunnassa tekisi elämästä ja arjesta parempaa?

Ilmastonmuutoksen fiksaaminen, jotta voisi nähdä pointtia missään. Reilumpi ja inhimillisempi työmaailma (ja koulu-/opiskelumaailma myös), lyhennetty työviikko, jossa aikaa omalle terveydelle ja luovuudelle. Helpompi pääsy terapiaan, helpommin aluksi ilmaiseksi, ilman tarpeetonta medikalisoimista. Pysyvä diagnoosi- ja pillerikierre on liian usein liukuhihnavastaus.”

**Osallistuja,
Verkkoon kadonneet**

Yhteistyö on lisääntynyt

Työntekijät ovat myös vastanneet työssä havaittuihin tarpeisiin rakentamalla monipuolista yhteistyötä osallistujien ja eri kumppaneiden kanssa. Hankkeissa on tavoitettu esimerkiksi kirjastojen ja apteekkien henkilöstöä, turvallisuusalan viranomaisia ja muita kumppaneita, jotka eivät liity suoraan sote-toimintaan, mutta jotka linkittyvät ohjelman ilmiöihin. Yhteistyötä on tehty myös esimerkiksi vankiloiden ja velkaneuvonnan kanssa.

Työntekijät ovat hyödyntäneet uusia tapoja tavoittaa kohderyhmiä. Jos aina ei ole suoraan tavoitettu varsinaisia kohderyhmiä, on viestintää suunnattu esimerkiksi kohderyhmien lähipiireihin. Kohtaamisista on syntynyt uusia ystävyssuhteita ja verkostoja.

Ruoka-avun työntekijät Miika Kallioniemi (vasemmalla) ja Petri Juvonen jakavat ruokaa suoraan kylmäautosta.

Näkymättömät

Näkymättömät-ohjelma tuo esiin yhteiskunnassa aiemmin tunnistamattomia, näkymättömiä ilmiöitä ja yhteiskunnallisessa keskustelussa katveeseen ja näkymättömiin jääneitä ihmisiä. Kohderyhmänä ovat ihmiset, joiden hyvinvointi on eri tavoin uhattuna, ja jotka jäävät usein yhteiskunnallisessa keskustelussa sivuun.

Näkymättömät on STEAn (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus) avustusohjelma, jota rahoittaa sosiaali- ja terveysministeriö. Ohjelmassa on 15 eri järjestön hanketta (2024–2026), jotka edistävät osallistujien sosiaalista hyvinvointia käytännön työssä eri puolilla Suomea. Lisäksi ohjelmaan kuuluu koordinaatiohanke (2024–2027), jota hallinnoi Diakonissalaitos.

Kerran vuodessa julkaistavat tilannekuvat tarjoavat katsauksen yhteiskuntaan ohjelman työntekijöiden ja osallistujien silmin. Ensimmäisen vuoden 2024 tilannekuvat tarkastelevat kohderyhmiä, osallistujien elämäntilanteita, havaintoja osallisuuteen liittyvistä tarpeista ja hankkeiden kokemuksia käynnistetystä toiminnasta.

Ohjelma keskittyy löytämään ja tuottamaan tietoa, jota ei ole vielä riittävästi tai lainkaan. Tuottamalla uutta tietoa teemme näkymättömästä näkyvää. Tieto on käytettävissä päätöksenteossa, sisällöntuotannossa, yhteiskunnallisessa keskustelussa ja eri asiantuntijoiden ja ammattilaisten työssä.

Näkymättömät-ohjelman hankkeet käyttävät yhteisenä mittarina Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) kehittämää osallisuusindikaattoria, joka mittaa osallisuuden kokemusta kymmenen väittämän kautta. Osallisuusindikaattori on tieteellisesti validoitu, ja sitä on käytetty muun muassa useissa tutkimuksissa.

Näkymättömät-ohjelman 15 hanketta toimivat vuonna 2024 yhteensä 35 paikkakunnalla ja 12 hyvinvointialueella. Lisäksi useilla hankkeilla oli toimintaa verkossa. Vuoden 2024 aikana ohjelma tavoitti 2148 osallistujaa. 85 prosenttia kohtaamisista toteutui ainoastaan kasvokkain ja 13 prosenttia ainoastaan verkossa. Yksi prosentti osallistujista kohdattiin kasvokkain ja verkossa, ja yksi prosentti puhelimitse.

NÄKYMÄTTÖMÄT 2024

35 paikkakuntaa

12 hyvinvointialuetta

& valtakunnallisesti
verkossa

15

hanketta

2 148

osallistujaa

85 % kasvokkain

13 % verkossa

1 % kasvokkain &
verkossa

1 % puhelimitse

Näkymättömät-ohjelman hankkeet ja organisaatiot

Iltaolkkari yksin asuville, Auralan Settlementti

Kokemusvoimalla näkyväksi, Eläkkeensaajien Keskusliitto

Skilda vägar vidare (Erilliset tiet eteenpäin), Folkhälsan

Hämeen hiljaiset miehet, Hämeen Settlementti

Näkyväksi – askeleita osallisuuteen, Jyväskylän Suvanto

Kainuu yhdessä läpi elämään (KYLE), Kajaanin Työvoimayhdistys ry

Voimamatka, Keski-Suomen yhteisöjen tuki ry

Ulkokehän miehet, Miessakit ry

Yksin (Erytisen yksin vanhempana), Pienperheyhdistys

IKI-hanke, Pohjois-Savon Sosiaaliturvayhdistys ry

Hyvinvoivat yksinhuoltajat, Sahan-Seura ry

Verkkoon kadonneet, Settlementti Tampere ry

SiSu-Sirkkulanpuiston surutyö, Sirkkulanpuiston toimintayhdistys ry

VOIMA – Osallisuutta, osaamista ja yhteisöllisyyttä vapaaehtoistoiminnasta, Suomen Punainen Risti

Olemme olemassa, Viadia Karttula-Tervo ry

Tutustu ohjelman tilannekuvaan 2024:

[Nähty ei ole näkymätön – Näkymättömät-ohjelman tilannekuva 2024](#)

Lisätietoa Näkymättömät-ohjelmasta: naekymattomat.fi

Nähty ei ole näkymätön

NÄKYMÄTTÖMÄT

Diakonissalaitos

Sosiaali- ja
terveysministeriön
RAHOITTAMA